

3-§. Асосий воситаларни баҳолаш

10. Асосий воситалар бошланғич қиймат бўйича ҳисобга олинади.

11. Асосий воситалар корхона балансига бошланғич қиймати бўйича киритилиши лозим ва у харид қилиш қиймати (етказиб берувчига тўланган сумма) ҳамда асосий воситаларни харид қилиш билан боғлиқ барча харажатларни ўз ичига олади.

Асосий воситаларни харид қилиш билан боғлиқ харажатларга қуйидагилар киради:

рўйхатга олиш йиғимлари, давлат божлари ва асосий воситаларга бўлган ҳуқуқни харид қилиш (олиш) бўйича амалга оширилган бошқа шунга ўхшаш тўловлар;

божхона божлари ва йиғимлари;

асосий воситалар объектларини харид қилиш (барпо этиш) муносабати билан солиқлар ва йиғимлар суммалари (агар улар қопланмаса);

асосий воситалар объектларини харид қилиш (барпо этиш) билан боғлиқ ахборот ва маслаҳат хизматлари учун тўланадиган суммалар;

асосий воситалар объектларини етказиб бериш (барпо қилиш) хатарини суғурталаш бўйича харажатлар;

асосий воситалар объекти воситачилар орқали олинганда уларга тўланадиган мукофотлар;

асосий воситаларни ўрнатиш, монтаж қилиш, созлаш ва ишга тушириш харажатлари;

активдан мақсадга мувофиқ фойдаланиш учун уни ишчи ҳолатга келтириш билан бевосита боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Кредитдан фойдаланганлик учун фоизларни тўлашга доир харажатлар қарз капитали ҳисобидан тўлиқ ёки қисман сотиб олинган асосий воситаларнинг бошланғич қийматига киритилмайди.

Харид қилинган асосий воситалар ҳақини тўлаш билан боғлиқ банк хизматлари, шу жумладан аккредитив очиш, хорижий валютани ўтказганлиги ва конвертация қилганлиги учун банкка воситачилик ҳақи тўлаш бўйича харажатлар, шунингдек шартномани тайёрлаш ва рўйхатга олиш харажатлари асосий воситаларнинг бошланғич қийматига киритилмайди, балки улар юзага келган ҳисобот даврида харажатлар сифатида тан олинади.

Агар шартнома шартларида харид қилинган асосий воситалар ҳақини кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб тўлаш назарда тутилган бўлса, унда мазкур асосий воситалар бухгалтерия ҳисобига кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб тўлашни ҳисобга олмаган ҳолдаги сотиб олиш қиймати бўйича қабул қилинади. Бунда сотиб олиш қиймати ва тўловнинг умумий суммаси ўртасида юзага келадиган фарқ кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб тўлаш даври давомида жорий тўловнинг кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб тўлаш бўйича тўловларнинг умумий суммасидаги солиштирма оғирлигига боғлиқ ҳолда молиявий харажатларга (фоизлар бўйича харажатларга) олиб борилади.

12. Корхонанинг ўзида тайёрланган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати деб мазкур асосий воситаларни барпо этиш (қуриш, қуриб битказиш) бўйича ҳақиқий харажатлар суммаси тан олинади.

Қурилиш даврида қурилиш учун олинган кредитлар бўйича ҳисобланган фоизлар барпо этилган асосий воситаларнинг бошланғич қийматига киритилади.

12¹. Активдан мақсадга мувофиқ фойдаланиш учун унинг тегишли ишини текшириш жараёнида олинган маҳсулот реализация қилишнинг соф қиймати бўйича кирим қилинади ва асосий воситаларнинг бошланғич қиймати шакллантиришда капитал қўйилмалар суммасидан айрилади.

Олдинги таҳрирга қаранг.

13. Чет эл валютасида харид қилинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати, уларнинг харид қилинганлигини тасдиқловчи бошланғич ҳисоб ҳужжатларида (товарнинг кузатув ҳужжатлари ёки божхона юк декларациясида) кўрсатилган қийматидан келиб чиқиб, уларни бухгалтерия ҳисобига қабул қилиш санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта ҳисоблаб, шунингдек мазкур стандартнинг 11-бандида назарда тутилган тегишли харажатларни ҳисобга олган ҳолда, аниқланади.

(13-банд Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2018 йил 22 октябрдаги 134-сонли буйруғи (рўйхат рақами 1299-4, 08.11.2018 й.) таҳририда — Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.11.2018 й., 10/18/1299-4/2173-сон)

14. Корхона устав капиталига улуш ҳисобидан олинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати деб, агар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган

бўлса, корхона таъсисчилари (иштирокчилари) томонидан келишилган уларнинг пулдаги баҳоси тан олинади.

14¹. Хўжалик жамияти таъсисчилари таркибидан чиққанда ёки тугатилаётган хўжалик жамиятининг мулки таъсисчилар ўртасида тақсимланганда келиб тушган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати бўлиб асосий воситаларнинг қабул қилинган қабул қилиш-топшириш ҳужжатларида мазкур стандартнинг [11-бандида](#) кўзда тутилган харажатларни ҳисобга олган ҳолда кўрсатилган қиймат тан олинади.

15. Корхона томонидан текинга (ҳадя шартномаси бўйича) олинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати деб мазкур стандартнинг [11-бандида](#) назарда тутилган харажатларни ҳисобга олган ҳолда бухгалтерия ҳисобига қабул қилинган санадаги уларнинг жорий қиймати тан олинади.

16. Тайёр маҳсулот таркибидан асосий воситаларга ўтказилган объектларнинг бошланғич қиймати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган Маҳсулот (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш ва сотиш бўйича харажатлар таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги [низомга](#) (Ўзбекистон Республикаси Хукумати қарорлари тўплами, 1999 й., 2-сон, 9-модда) мувофиқ белгиланадиган уларнинг ишлаб чиқариш таннархига тенг бўлади.

17. Товар-моддий захиралар таркибидан (тайёр маҳсулотдан ташқари) асосий воситаларга ўтказилган

объектларнинг бошланғич қиймати Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (4-сон БХМС) «Товар-моддий захиралар»га (рўйхат рақами 1595, 2006 йил 17 июль) мувофиқ белгиланадиган уларнинг баланс қийматига тенг бўлади.

18. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда айирбошлаш йўли билан олинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати берилган асосий воситаларнинг қолдиқ қийматига тенг.

Асосий воситалар қўшимча тўлов билан айирбошланган ҳолатларда алмаштириш йўли билан олинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати берилган асосий воситаларнинг айирбошлашда ўтказилган (олинган) пул маблағлари ёки уларнинг эквивалентлари суммасига оширилган (камайтирилган) қолдиқ қийматига тенг.

19. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбуриятларни (тўловни) пул кўринишида бўлмаган маблағлар билан бажариш назарда тутиладиган шартномалар бўйича олинган асосий воситаларнинг бошланғич қиймати деб корхона томонидан ўтказилган ёки ўтказилиши лозим бўлган қимматликларнинг қиймати тан олинади. Корхона томонидан ўтказилган ёки ўтказилиши лозим бўлган мавжуд бойликларнинг қиймати корхона қиёсий ҳолатларда шунга ўхшаш бойликлар қийматини аниқлайдиган нархдан келиб чиқиб белгиланади.

Корхона томонидан ўтказилган ёки ўтказилиши лозим бўлган бойликлар қийматини белгилашнинг имкони бўлмаган тақдирда, мажбуриятларни

(тўловни) пул кўринишида бўлмаган маблағлар билан бажариш назарда тутиладиган шартномалар бўйича корхона олган асосий воситаларнинг қиймати қиёсий ҳолатларда шунга ўхшаш асосий воситалар сотиб олинадиган қийматдан келиб чиқиб белгиланади.

20. Мажбуриятлари умумий суммада ифодаланган мустақил объектларга эга асосий воситалар бўйича бошланғич қиймат ушбу суммани алоҳида объектнинг жорий қийматига пропорционал равишда тақсимлаган ҳолда аниқланади.

21. Асосий воситаларнинг бухгалтерия ҳисобига қабул қилинган қиймати Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ва мазкур стандартда белгиланган ҳолатлардан ташқари ҳолларда ўзгартирилмайди.

Асосий воситаларнинг бухгалтерия ҳисобига қабул қилинган бошланғич қийматини ўзгартиришга ушбу асосий воситалар қўшимча қуриш, қўшимча асбоб-ускуналар билан таъминлаш, реконструкция, модернизация қилиш, техник қайта қуроллантириш, қисман тугатиш ва уларни қайта баҳолаш ҳолатларида йўл қўйилади.

Қўшимча қуриш, қўшимча асбоб-ускуналар билан таъминлаш, модернизация қилиш ишларига асосий воситаларнинг технологик ёки хизмат мақсадининг ўзгариши, юкламанинг ошиши ва сифатни янада яхшилаш туфайли юзага келган ишлар киритилади.

Реконструкция қилиш ишларига ишлаб чиқариш қувватларини ошириш, маҳсулот (ишлар, хизматлар) сифатини яхшилаш ва номенклатурасини ўзгартириш

мақсадларида ишлаб чиқаришни такомиллаштириш ва унинг техник-иқтисодий кўрсаткичларини ошириш билан боғлиқ бўлган ҳамда асосий воситаларни реконструкция қилиш лойиҳаси бўйича амалга ошириладиган мавжуд асосий воситаларни қайта қуриш киради.

Техник қайта қуrolлантиришга илғор техника ва технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқаришни механизациялаш ва автоматлаштириш, маънан ва жисмонан эскирган ускуналарни модернизация қилиш ва уларни янги, унумдорлиги янада юқори бўлганлари билан алмаштириш асосида асосий воситалар ва уларнинг айрим қисмларининг техник-иқтисодий кўрсаткичларини ошириш бўйича комплекс чоратадбирлар киради.